

Τὸ δὲ τρίτον ψήφισμα ἔχει πλατέα μᾶλλον ἀλλὰ πυκνὰ καὶ ἐνιαχοῦ συγκεκολλημένα τὰ γράμματα (ὑψ. 0.006-0.01). Τὸ Ο Ο καὶ Η εἰσι βραχύτερα τῶν λοιπῶν, ὡσαύτως δὲ τοῦ Γ καὶ Π αἱ κάθετοι γραμμαὶ δὲν ἐξικνοῦνται μέχρι τῆς αὐτῆς καὶ τὰ ἄλλα γραμμῆς πρὸς τὰ κάτω. Τὸ Μ εἶναι παραλληλοσκελές, τὸ δὲ Σ φέρει τὸ μὲν κάτω σκέλος ὀριζόντιον, τὸ δὲ ἄνω λοξόν.

Ἐν τῷ 6^ῳ στίχῳ παρατηροῦνται ἐν περισσὸν καὶ δύο ἐλλείψεις: μετὰ τοῦ ΛΕΜΟΥ καὶ τοῦ ΚΑΙ

ὑπάρχει Ι· τὸ Ο τοῦ καθάπερ στερεῖται τῆς στιγμῆς, τὸ δὲ ἄρθρον ΤΟΙΣ τοῦ Ι.

Ἐνταῦθα προστεθῇτω ὅτι μετὰ τῶν δύο τελευταίων μνημείων (Μεγακλείδου καὶ Σερουιλίου) κεῖται ἕτερον τετράλιθον, ἐλλιπὲς τὴν ὄψιν καὶ τὴν δεξιὰν πτέρυγα, διασφῶζον δὲ κατὰ χώραν ἐπὶ μαρμαρίνης βάσεως τὰ δύο λοιπὰ μάρμαρα.

Β. Ι. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ Τῇ ΑΚΡΟΠΟΛΕΙ

(Πίν. 5 καὶ 6).

Μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ λήξαντος ἔτους ἤρξαντο δαπάνη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας αἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀνασκαφαί, αἵτινες εἶχον διακοπὴν πρὸ ἐνὸς περίπου ἔτους ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πρώην γενικοῦ ἐφόρου Π. Σταματάκη. Ἦρξαντο δὲ ἀπὸ τῆς ἀρκτικῆς αὐτῆς πλευρᾶς, βορειοανατολικῶς τῶν Προπυλαίων, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν μέχρι τοῦδε διεύθυνσιν βαίνουσαι ἐξετάθησαν πλέον μέχρι μικρᾶς ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας τοῦ Ἑρεχθείου. Τῶν ἐργασιῶν τούτων τὰ ἀποτελέσματα ἀναγράφομεν ἐνταῦθα συντόμως.

α') Χαλκᾶ καὶ πήλινα εὐρήματα.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν, ἀφ' οὗ οἱ σκαφεῖς προέβησαν εἰς βάθος ἐνὸς περίπου μέτρου ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, ἀπεκαλύφθη στρῶμα ἀρχαίου μεταγενεστέρου οἰκοδομήματος, ἐξ ὀπτῶν πλίνθων καὶ ἀσθέστου συγκείμενον. Ὑπὸ τὸ στρῶμα δὲ τοῦτο, εἰς βάθος ἐνὸς περίπου μέτρου, ἐγίνοντο καθ' ἑκάστην σχεδὸν εὐρήματα, ἀρχαϊκῆς ἅπαντα τέχνης, οἷον χαλκᾶ καὶ πήλινα εἰδῶλια, τεμάχια ἀγγείων, ἐπιγραφῶν κτλ. Τῶν εὐρημάτων τούτων ἀξιολογώτερά εἶνε α') γυναικεῖον χαλκοῦν ἀγαλματίον (ὑψ. 0,18), ὅπως σῶον, ἐνδεδυμένον ποδήρη χιτῶνα, οὗ ἀνέχει τὸ κράσπεδον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ ἔχον τὴν δεξιὰν προτεταμένην ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, δι' ἧς θὰ ἐκράτει πρᾶγμα τι· β') τεμάχια πηλίνων κεχρωματισμένων ἀναγλύφων καὶ γ') πολλὰ πήλινα, κεχρωματισμένα καὶ ταῦτα, εἰ-

δῶλια, παριστῶντα γυναῖκα φέρουσαν πόλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ καθημένην ἐπὶ θρόνου, ἔχοντα δηλ. τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον τύπον, ὃν ἀποδίδουσι τινες εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ξόανον τῆς Ἀθηνᾶς. Σπουδαιότατον ὅμως διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Γραφικῆς εὕρημα εἶνε γραπτὸς πίναξ ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἔχων πλάτος 0,52, σῶζόμενον ὕψος 0,39 καὶ πάχος 0,06 Ἐν αὐτῷ εἰκονίζεται ὀπλίτης φέρων πανοπλίαν καὶ ἔχων στάσιν ὁρμῶντος καὶ οἰονεὶ ἐπιτιθεμένου κατὰ πολεμίου, καὶ τὰ σκέλη διεστηκότα. Σῶζεται δὲ ἐν αὐτῷ καὶ ἐπιγραφή ἀρχαϊκή: καλός: καὶ γράμματα τινα ἐκ τοῦ κυρίου ὀνόματος τοῦ εἰκονιζομένου. Δὲν ἀπετέλει δὲ μέρος ὅλου τινός, ἀλλ' εἶνε αὐτοτελές, διότι ἔχει γεγραμμένας διπλᾶς ταινίας, ἀποτελοῦσας τετραγωνικὸν περιθώριον, ἐν ᾧ περικλείεται ἡ μορφή.

Ἐπίσης σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Πλαστικῆς εἶνε εὕρημα ἀνάγον ἡμᾶς εἰς τοὺς προελληνικοὺς αὐτῆς χρόνους. Εἰς βάθος δηλ. δύο ἡμισυ μέτρων ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, ὑπὸ στρῶμα ἐκ λατύπης πωρίνου οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ εὐρέθησαν πολλὰ χαλκᾶ καὶ πήλινα πράγματα, εὐρέθη ἀνθρωπίνη φυσικοῦ μεγέθους κεφαλὴ, ἐπὶ πωρίνου μαλακοῦ λίθου κεχαραγμένη, ἔχουσα πώγωνα καὶ πλαστικῶς δεδηλωμένον μύστακα, καὶ διατηροῦσα εἰσέτι ἱκανὰ ἵχνη χρωματισμοῦ. Κατὰ τὴν ὅλην μορφήν ὁμοιάζει ἐν γένει ταῖς ἐν Μυκῆναις εὐρεθείσαις προσωπίσιν, ἔχει ὅμως τὸ περίγραμμα πολὺ περισσότερον ἀτελὲς καὶ βάρβαρον, τοιοῦτον, οἷον ἐδύ-

νατο νὰ χαράξῃ ἀνθρωπίνη χεὶρ μόνον ἐν τῇ νηπιω-
δεστάτῃ ἐποχῇ τῆς τέχνης.

β') Ἀγάλματα.

Τὰ σπουδαιότατα ὅμως τῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εὐρημάτων ἐγένοντο κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος, καὶ μάλιστα τῇ 24^ῃ καὶ 25^ῃ Ἰανουαρίου. Εἰς βάθος δηλ. 3 μέχρι 4 1/2 μέτρων ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας τοῦ Ἑρεχθείου, εὐρέθησαν ἐν ὅλῳ 14 ἀρχαῖκά, γυναικεῖα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀγάλματα, τὰ μὲν ὑπερφυσικοῦ, τὰ δὲ φυσικοῦ, τὰ δὲ μικροτέρου τοῦ φυσικοῦ μεγέθους. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα διατηροῦνται ἐν σχετικῶς καλλίστῃ καταστάσει, καὶ ὁκτὼ ἐξ αὐτῶν ἔχουσι καὶ τὰς κεφαλὰς. Παριστῶσι δὲ τὰ πλεῖστα γυναῖκα ἰσταμένην ὀρθίαν, ἐνδεδυμένην χιτῶνα, καὶ ποδῆρες ἱμάτιον, οὗ ἀνέχει τὸ κράσπεδον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, καὶ ἔχουσιν τὴν κόμην διατεταγμένην εἰς μεγάλους, ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν καταπίπτοντας, πλοκάμους, καὶ συγκρατούμενην διὰ μαρμαρίνης ἀκτινωτῆς (αἱ ἀκτῖνες εἶνε πεποιημέναι τὸ μὲν ἐξ ὀρειχάλκου τὸ δὲ ἐκ μολύβδου), ὡς τὸ πολὺ, στεφάνης, ἐχούσης γεγραμμένον ἀνθέμιον καὶ ἐνίοτε, ὁ λίαν παράδοξον, μαϊάνδρον· ἡ δεξιὰ χεὶρ ἦτο προτεταμένη ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος καὶ ἐκράτει τι, μῆλον ἴσως ἢ καρπὸν ροιᾶς, ὡς ἔκ τινων εὐρεθέντων τεμαχίων δηλοῦται. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δὲ ὑπάρχει μέγας ὀρειχάλκινος ἥλος, προσκεκολλημένος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κρανίου καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένος, οὗ τὴν χρῆσιν δύσκολον εἶνε νὰ ἐννοήσῃ τις· ἴσως ἐχρησίμευε πρὸς ὑποβάστασιν σκιαδίου, προφυλάσσοντος τὰ ἐν ὑπαίθρῳ ἀνακείμενα ἀγάλματα ἀπὸ τῶν βροχῶν καὶ ἀπὸ τοῦ ἡλίου· τοιαύτη δὲ προφύλαξις ἦτο ἀναγκαία μάλιστα καὶ πρὸς διατήρησιν τοῦ χρωματισμοῦ, ὃν εἶχον τὰ ἀγάλματα.

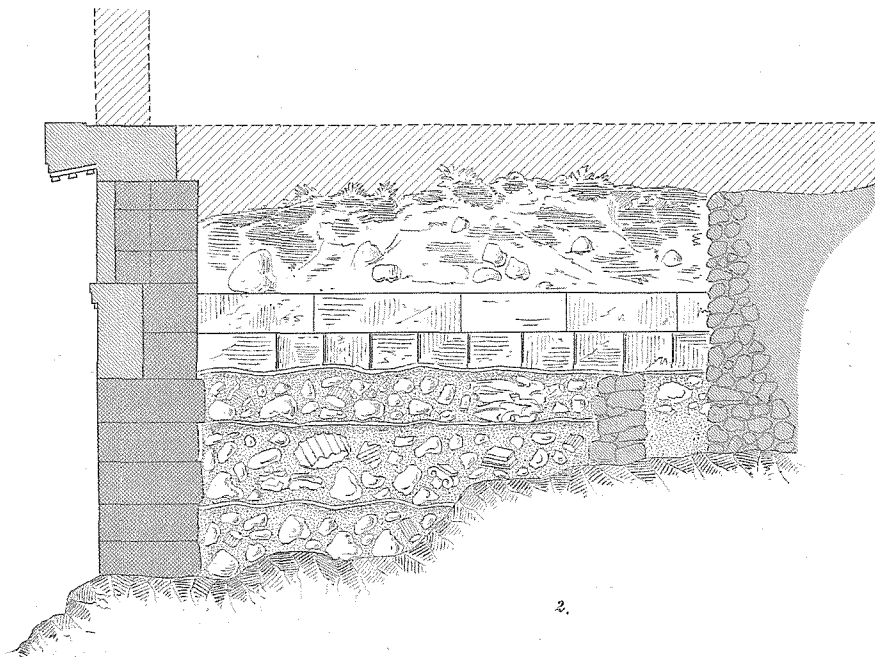
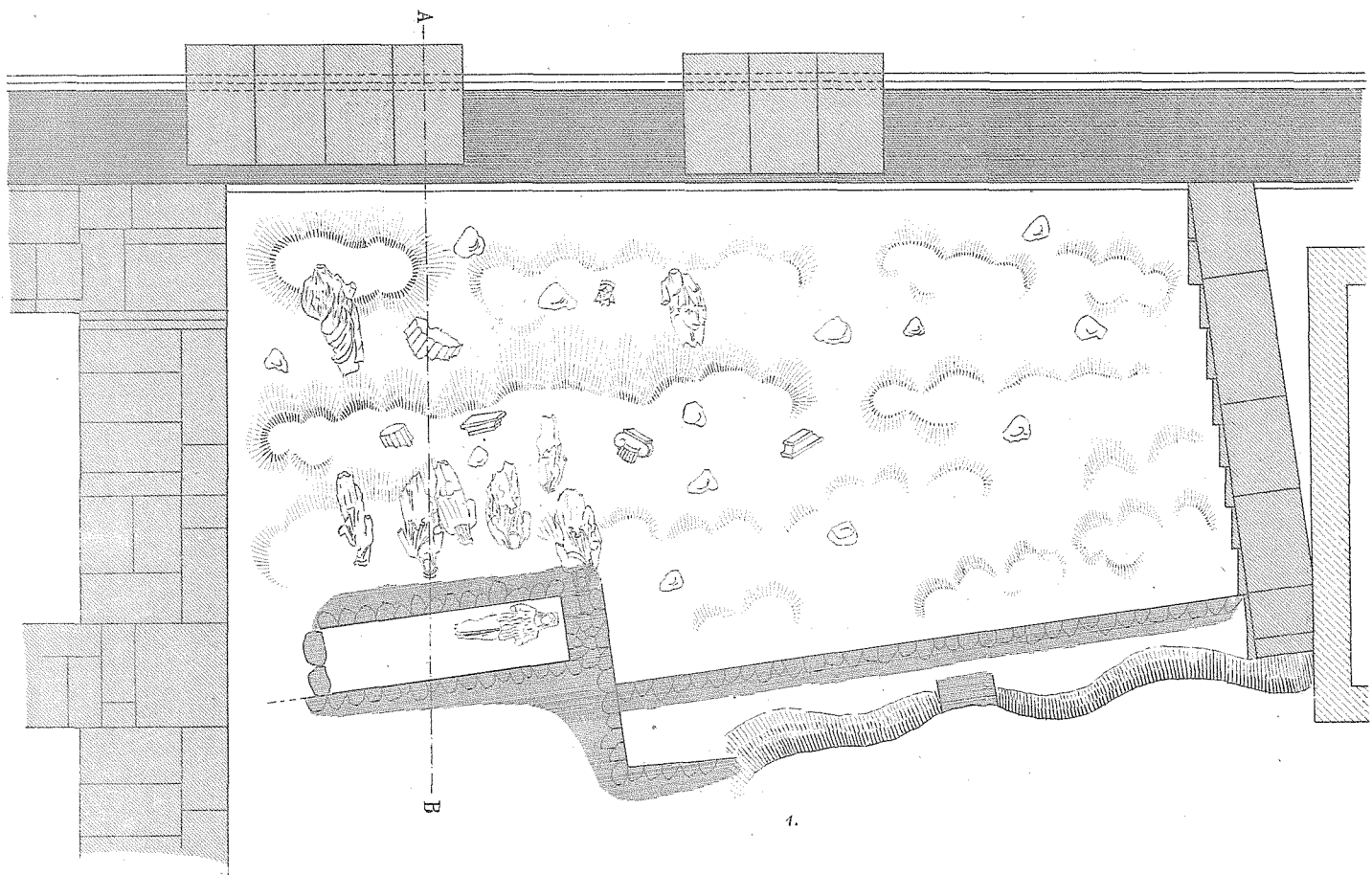
Πρὸς κατάληψιν τῶν εἰρημένων δημοσιεύομεν ἐν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγαλμάτων ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 5 πίνακι. Προσθετέον δὲ ὅτι τὸ μάρμαρον, ἐξ οὗ εἶνε ταῦτα πεποιημένα, σύγκειται οὐχὶ ἐξ ἐνὸς ἀλλ' ἐκ πλειόνων τεμαχίων, πρὸς ἀποφυγὴν, ὡς φαίνεται, τῆς ἀνάγκης τῆς μεταφορᾶς καὶ χρήσεως μεγάλων ὀγκῶν μαρμάρου. Ἰδίως ἐξ ἐτέρου τεμαχίου εἶνε οἱ κάτω πόδες ἀπὸ τοῦ μέσου περίπου τῆς κνήμης, καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος προτεταμένος δεξιὸς πῆχυς,

ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ κεφαλὴ. Γίνεται δὲ ἡ σύνδεσις τῶν διαφόρων τεμαχίων κατὰ τρόπον παράδοξον καὶ πρωτοφανῆ μοι, ὅλως διάφορον τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν τρόπου τῆς διὰ χαλκῶν γόμφων συνδέσεως· τὸ ἔτερον δηλ. τῶν συνδετέων μερῶν ἔχει μακρὰν προεξοχὴν τοῦ λίθου καὶ ἀποτελεῖ οὕτως οἰονεὶ ἔμβολον ὅπερ περιεχρισμένον λευκῇ τινι κολλητικῇ ὕλῃ ἐμπήγνυται εἰς ἰσομεγέθη ὀπήν τοῦ ἐτέρου μέρους. Ἡ κολλητικὴ αὕτη ὕλη εἶνε ἄσβεστος, καθ' ἃ ἐβεβαίωσέ με ὁ καθηγητὴς τῆς ὀρυκτολογίας κ. Κ. Μητσόπουλος.

Τὸν ἐν τοῖς ἀνωτέρω περιγραφέντα τύπον τοῦ γυναικείου σώματος ἐγνωρίζομεν μάλιστα ἐκ τῶν ἐν Δήλῳ εὐρεθέντων ἀγαλμάτων (Bulletin de corr. Hell. 1879) (1)· ἀλλὰ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος διακρίνονται ἐπὶ ἐπιμελείᾳ περὶ τὴν ἐργασίαν καὶ λεπτότητι, καὶ ἐπὶ ἱκανῇ χάριτι. Ἐν τοῖς γνωρίσμασι δὲ τούτοις ἀναγνωρίζομεν τὴν ἀπτικήν τέχνην καὶ τὰ σπέρματα ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἔμελλεν αὕτη ν' ἀναβλαστήσῃ μετ' ὀλίγον θαλερὰ καὶ ἀκμαία καὶ ἀνέλθῃ οὕτως εἰς τὴν ὑπερτάτην τῆς τελειότητος βαθμίδα. Ἰδιάζον δὲ ἐν τοῖς ἀγάλμασι τούτοις εἶνε ὁ διατηρούμενος ἐν αὐτοῖς πλούσιος χρωματισμός. Τὰ ἐν αὐτοῖς χρώματα εἶνε πράσινον, τὸ καὶ κάλλιον τῶν λοιπῶν διατηρούμενον, ἐρυθρόν, κυανοῦν καὶ ὑπόφαιον (τοῦτο διατηρεῖται ἐν τισὶ τεμαχίοις). Δὲν ἦτο δὲ ἅπασα ἡ ἐπιφάνεια τοῦ μαρμάρου κεχρωματισμένη, ἀλλὰ μόνον μέρη τινὰ τῶν γυμνῶν μορφῶν καὶ τοῦ ἱματισμοῦ. Οὕτως αἱ παρυφαὶ τοῦ χιτῶνος καὶ τοῦ ἱματίου ἔχουσι γεγραμμένας, πρασίῳ καὶ ἐρυθρῷ χρώματι, ταινίας καὶ μαϊάνδρους, καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν εἶνε κεκοσμημένη τῇδε κάκεισε διαφόροις κοσμήμασιν ἔχουσι σχῆμα οἰονεὶ ἀνθεμίου καὶ ρόδακος. Ἡ κόμη ἦτο ἐρυθρῷ χρώματι κεχρωσμένη· ὡσαύτως κεχρωματισμένοι ἦσαν οἱ ὀφθαλμοί· ἐνὸς ὅμως εἶνε ἐνθετοὶ ἐκ κρυσταλλώδους ὀρυκτῆς ὕλης.

Καθ' ἑαυτὰ δὲ ἐξεταζόμενα τὰ ἀγάλματα ταῦτα καὶ συγκρινόμενα πρὸς ἄλληλα δεικνύουσιν ἱκανὰς καὶ διδακτικωτάτας παραλλαγάς, οὐχὶ τοσοῦτον ἐν τῇ διαθέσει τοῦ ἱματισμοῦ, ὅσον ἐν ταῖς μορφαῖς τοῦ προσώπου, οἷον ἐν τῷ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον

(1) Ἀγάλματα τοιαῦτα τὴν μορφήν εὐρέθησαν ἐν τῇ Ἀκροπόλει καὶ ἐν ἔτει 1883 (ἴδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1883 πίν. 8), καὶ ἐν Ἐλευσίνῃ (Ἀρχ. Ἐφημ. 1884 πίν. 8).

τυπικῶ μειδιάματι, ἐν τῇ διαπλάσει καὶ τῷ σχήματι τῶν ὀφθαλμῶν κτλ. Αὗται δὲ αἱ διαφοραὶ, ἡ εὗρεσις ἀγαλμάτων τῆς αὐτῆς μορφῆς εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη καὶ ἡ ἄκρα καὶ ὑπερβολικὴ, οὕτως εἶπεν, ἐν αὐτοῖς παρατηρουμένη σχηματοποιήσις δεικνύουσιν ὅτι ὁ τύπος οὗτος ἠσκέετο πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀμετάβλητος, διατηρούμενος οὕτως ὑπὸ τῆς παραδόσεως. Ἐκ τούτου καταφανὲς εἶνε ὅτι δυσκόλως δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν τί εἰκονίζουσιν ἀκριβῶς τὰ ἀγάλματα ταῦτα. Ναὶ μὲν ἐν τισι τῶν προσώπων παρατηροῦνται ὑποκειμενικὰ γνωρίσματα, ἐξ ὧν ὁρμώμενός τις δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι εἰκονίζουσιν ἴσως ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς ἢ ἄλλας τινὰς γυναῖκας, ἀλλὰ τὰ ὑποκειμενικὰ ταῦτα γνωρίσματα δυνατόν νὰ εἶνε ἀποτέλεσμα ἰδιαζούσης τεχνοτροπίας τοῦ τεχνίτου. Ἐξ ἄλλου ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι εἰκονίζουσι θεάν τινα, ἡ θεὰ αὕτη θὰ εἶνε εἰκότως ἡ ἐν τῇ Ἀκροπόλει λατρευομένη πολιούχος Ἀθηνᾶ· τοιοῦτος ὅμως τύπος τῆς Ἀθηνᾶς φαίνεται ἡμῖν παράδοξος.

Τῶν λοιπῶν δὲ ἀγαλμάτων, τῶν διαφερόντων τοῦ κοινοῦ τούτου τύπου, μνημονευτέον κυρίως κορμὸν ἱππέως, κορμὸν περωτῆς Νίκης καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος ἀγάλματος γυναικείου ἢ κάλλιον εἶπεν εἰδώλου, ἱκανῶς παρεμφεροῦς τῷ ἐν Σάμῳ εὑρεθέντι γνωστῷ εἰδῶλῳ τῆς Ἥρας (;), τῷ ἀνακειμένῳ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε τοσοῦτον μᾶλλον σπουδαῖον καθ' ὅσον διαφέρει ὅλως τῶν ἐτέρων ἀγαλμάτων καὶ κατὰ τὸν ἱματισμὸν καὶ μάλιστα κατὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου· ἐποικήθη δέ, ὡς φαίνεται, οὐχὶ ἐν Ἀττικῇ, ἀλλ' ἀλλαχοῦ, ἴσως ἐν τοῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὅθεν ἐστάλη ἐνταῦθα ὡς ἀνάθημα.

Εὑρέθησαν δὲ ἅπαντα τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγάλματα ἀπέναντι τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπερ εἶνε ὀκδομημένον, κατὰ τὸ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀκροπόλεως ἀποβλέπον μέρος, διὰ κανονικῶν ὀρθογωνίων λίθων, καὶ ἔκειντο ἀναμῖξ μετὰ διαφόρων κοινῶν λίθων, ἀρχαϊκῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, σπονδύλου κίονος ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς πολιᾶδος Ἀθηνᾶς καὶ διαφόρων βάθρων, οὕτως, ὥστε ἀπετέλουν στῶμα βαῖνον ὀλίγῳ ἄνωθεν τῶν ἐκ τεσσάρων ὑπερκειμένων σειρῶν συγκειμένων θεμελίων τοῦ τείχους μέχρις

αὐτοῦ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ στῶμα τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν ἐτέρων ἐπαλλήλων στρωμάτων, ὧν ἕκαστον συνέκειτο ἐκ διαφόρων κοινῶν λίθων, ἀγαλμάτων, κεφαλῶν, ποδῶν καὶ λοιπῶν τεμαχίων, ἐπιγραφῶν, θραυσμάτων ἀγγείων, τεμαχίων ἀνθρακος καὶ ἐκ χώματος⁽¹⁾· ἐκάστη δὲ σειρὰ ἀπεχωρίζετο ἀπὸ τῆς ὑπερκειμένης διὰ στρώματος λατύπης προερχομένης ἐκ τῶν ἐπαλλήλων παρῶντων σειρῶν ἢ δόμων τοῦ τείχους. Τὰ ἐν τῷ παρενθέτῳ Πίνακι δύο σχεδιάσματα δεικνύουσι τὸν τόπον, ἐν ᾧ εὑρέθησαν τὰ ἀγάλματα ταῦτα καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔκειντο· τούτων τὸ μὲν (ἀρ. 1) εἶνε κάτοψις τοῦ ἀνωτέρου στρώματος, τὸ δὲ (ἀρ. 2) τομὴ ἀπάντων τῶν στρωμάτων τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐκ τῶν εὑρεθέντων δὲ ὁρῶν εἶνε ὅτι τὰ ἀγάλματα ἐτέθησαν ἐκεῖ, καθ' ὃν χρόνον ὀκδομεῖτο τὸ τεῖχος, διότι ἂν ἐτίθεντο ὑστερώτερον, δὲν θὰ ἔκειτο τοσοῦτον κανονικῶς ἢ ἐξ ἐκάστης σειρᾶς λίθων τοῦ τείχους προερχομένη λατύπη. Ἀλλὰ τὸ προκείμενον τεῖχος (ἢ τουλάχιστον τὰ θεμέλια αὐτοῦ) εἶνε κατὰ μεγίστην πιθανότητα αὐτὸ τὸ τεῖχος, ὅπερ ὀκδομήσαν οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὰ Περσικά, ὡς ὑποδηλοῦσι καὶ αὐτὰ τὰ γενόμενα εὐρήματα, διότι οὔτε τὰ εὑρεθέντα σὺν τοῖς ἀγάλμασι νομίσματα (ἰδ. σημ. 1), οὔτε τι τῶν ἀγαλμάτων, οὔτε τις τῶν ἐπιγραφῶν, οὔτε τὰ εὑρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, φαίνονται προερχόμενα ἐξ ἐποχῆς ὑστερωτέρας τῆς τῶν περσικῶν χρόνων. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, τὴν εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μέρος ὑπαρξίν τῶν ἀγαλμάτων δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν ὡς ἑξῆς:

Οἱ Πέρσαι, εἰσελάσαντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἔκαυσαν καὶ τὰ τῇδε κάκεισε ἀνακείμενα ἀγάλματα κατέστρεψαν, ἀποσπάσαντες αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν βάθρων, καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ κεφαλὰς συντρίψαντες καὶ ἀποκόψαντες· ἐπανελθόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς αὐτὴν τὰ μὲν ἱερὰ τῶν θεῶν ἀπεφάσισαν καὶ ἐδυνήθησαν νὰ ἀνεγείρωσι λαμπρότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα, τὰ κατεστραμμένα ὅμως ἀγάλματα εἰς οὐδὲν ἐδύ-

(1) Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν στρωμάτων τούτων, ἐν ᾧ ἤρξαντο εὐρισκόμενα τὰ ἀγάλματα εὑρέθησαν ἐπὶ 35 ἄττικα τετράραχμα, δύο ὀρχαί καὶ 23 ὀδοί. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε ἅπαντα τῆς Σολωνείου ἐποχῆς, κατὰ τὸν διευθυντὴν τοῦ νομισματικοῦ μουσείου κ. Α. Ποστολάκαν, πλὴν 8 ὀδῶν μὲν τροχόν, οἵτινες εἶνε ἀρχαιότεροι· δὲν εὑρέθησαν δὲ διεσπαρμένα ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ μέρος συσσωρευμένα.

ναντο πλέον νὰ μεταχειρισθῶσι, τοσοῦτον μάλλον καθ' ὅσον ταῦτα δὲν ἦσαν λατρευτικὰ ἀγάλματα, ἀλλ' ἀναθήματα, ὅ ἐστι, κυριολεκτικῶς, ἀγάλματα, ἅπερ κατεστραμμένα τότε ὄντα ἐλαχίστην εἶχον ἀξίαν. Συγχρόνως δὲ ἠθέλησαν, ἢ ἔνεκα ὧν ἔμελλον νὰ ἀνεγείρῳ νέων μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομημάτων ἵσως ἠναγκάσθησαν νὰ ἱσοπεδώσωσι κατὰ τι καὶ δι' ἐπιχώσεως ἀνυψώσωσι τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως· ἀλλὰ πρὸς τοιαύτην ἐπίχῳσιν εἶχον ἀνάγκην ὕλικου, δι' ὃ συνήγαγον ὅ,τι ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Ἀκροπόλεως, ἐκ τῆς περσικῆς ἐκείνης καταστροφῆς, ἀγάλματα, ἐπιγραφάς, λίθους ἐκ τῶν καέντων καὶ καταστραφέντων οἰκοδομημάτων καὶ εἴ τι ἕτερον. Τὰ προκείμενα ἄρα ἀγάλματα μετετεχειρίσαντο οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὰ περσικὰ ὡς ἄχρηστον πλέον ὕλικόν καὶ οὕτως ἔρριψαν αὐτὰ ὡς παραρέμισμα πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀκροπόλεως. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ταῦτα εἶχον θρησκευτικὴν τινα, ἔστω καὶ μεγάλην ἀξίαν, ἦσαν δηλ. ὑποκείμενα λατρείας, οὐδὲν ἐκώλυε τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τοῦ νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτά, ἠκρωτηριασμένα πλέον ὄντα, πρὸς πλήρωσιν τῆς ρηθείσης αὐτῶν ἀνάγκης, διότι θάπτοντες οὕτως αὐτὰ προεφύλασσον συγχρόνως ἀπὸ πάσης βεβηλώσεως.

γ') Ἐπιγραφαί.

Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ εὐρέθησαν τὰ περιγραφέντα ἀγάλματα, εὐρέθησαν σὺν αὐτοῖς καὶ ἱκαναὶ ἀρχαῖκαὶ ἐπιγραφαί, ὧν τὰς κυριώτερας ἐκδίδομεν ἐν πανομοιότυπῳ (πίν. 6) κατὰ σχεδιάσματα γενόμενα ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Καβερῶ.

Ἀρ. 1.

Ἀλκιμαχὸς μ' ἀνέθηκεν
εὐχολὴν ἐσθλοῦ δ

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε ἑμμετρος καὶ βαίνει ἐξ ἀριστερῶν εἰς δεξιὰ· ἡ αὕτη ὅμως τάξις δὲν τηρεῖται καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ, οὗ τὰ δύο πρῶτα γράμματα εἶνε ὅλως ἀτάκτως γεγραμμένα.

Ὁ λίθος δέ, ἐν ᾧ εἶνε κεχαραγμένη ἡ ἐπιγραφή, εἶνε τὸ ἀνώτερον μέρος ἰωνικοῦ κίονος (ἀρ. 1, 1^α, 1^β, 1^γ), λίαν παραδόξους καὶ πρωτοφανεῖς ἔχοντος τὰς μορφάς. Αἱ ραβδώσεις αὐτοῦ εἶνε 20 τὸν ἀριθ-

μὸν καὶ δωρικοῦ ρυθμοῦ τὸ σχῆμα· δὲν ἀπολήγουσι δὲ ἄνω εἰς καμπύλην, ἀλλὰ τέμνονται ἀποτόμως, ἀπολήγουσαι οὕτως εἰς εὐθείαν. Ὑπὲρ τὸν κορμὸν τοῦ κίονος ὑπάρχει οἶονεῖ ἐχῖνος, οὗ ἡ ἐπιφάνεια εἶνε κεκοσμημένη διὰ φύλλων ἀποτελούντων λεπιδωτὸν κόσμημα· τὰ φύλλα ταῦτα εἶνε κεχρωματισμένα ἐναλλάξ ἐρυθρῷ καὶ πρασίῳ χρώματι, καὶ ἡ περιφέρεια αὐτῶν εἶνε καστανόχρους· αἱ τὴν ἔλικα δὲ διαχωρίζουσαι γραμμαὶ εἶνε καστανῷ χρώματι καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἐρυθρῷ κεχρωσμέναι. Τὸ κιονόκρανον δὲ καὶ ὁ κορμὸς σύγκεινται ἐκ δύο τεμαχίων λίθου, ἃ προσαρμόζονται οὐχὶ κατὰ τὸν γνωστὸν διὰ τῶν τρόπων· ὁ κορμὸς δηλ. ἔχει εὐρεῖαν προεξοχὴν, ἥτις ἐμπήγνυται ἐν ὀπῇ τοῦ κιονοκράνου (ἀρ. 1^ε) καὶ προσκολλᾶται μολύβδῳ, ὅπερ εἶνε καταφανὴς ἀπομίμησις τῆς ἐκ ξύλου οἰκοδομῆς.

Ὑπὲρ τὴν ἔλικα ἐξεῖχεν ἡ πλάξ (ἀρ. 1^ε) καὶ ἀπετέλει οὕτω περιθώριον πρὸς ὑποδοχὴν τῆς πλίνθου τοῦ ἀγάλματος.

Ἀρ. 2.

Εὐήνωρ ἐποίησε
Κίρων ἀνέθηκε

Τὸν τεχνίτην τοῦτον Εὐήνωρα πρώτην φοράν, ὡς φαίνεται, γνωρίζομεν, διότι Εὐήνωρ ὁ Ἐφέσιος, ὁ τοῦ Παρρασίου πατήρ καὶ διδάσκαλος, δυσκόλως δύναται νὰ ταυτισθῇ πρὸς αὐτόν.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους κίονος ἰωνικοῦ τὸν ρυθμόν, ὡς φαίνεται ἐκ συγκρίσεως τῶν μορφῶν αὐτοῦ πρὸς τὰς τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ. Αἱ ραβδώσεις (16 τὸν ἀριθμὸν) καὶ τούτου εἶνε δωρικαί, δὲν τέμνονται ὅμως ἀποτόμως, ἀλλ' ἀπολήγουσιν εἰς καμπύλην. Ἡ ὑπὲρ τὸν κορμὸν λίαν ἐξωγκωμένη σπειροειδὴς μορφή, ἐφ' ἧς διατηροῦνται ἔχνη ἐρυθροῦ χρώματος, φαίνεται ὅτι εἶνε ἀστράγαλος καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτὴν, ἡ ἔχουσα τὴν ἐπιφάνειαν κεκοσμημένην δι' ἐπαλλήλων φύλλων, ἐρυθρῷ, πρασίῳ καὶ λευκῷ χρώματι δεδηλωμένων, ἐχῖνος. Ὁ τρόπος δὲ τῆς συγκολλήσεως τοῦ κορμοῦ καὶ τοῦ κιονοκράνου εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ ἐκτεθέντι.

Ἀρ. 3.

Ἐπὶ τεμαχίου κίονος, δωρικῆς ἔχοντος τὰς ρα-

βδῶσεις, σώζονται γράμματα δύο στίχων ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ὁποίων ἀναγνωστότεον ἴσως [ἀγα]λμα. Ἡ γραφή βαίνει ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιάν.

Ἀρ. 4.

Νέαρχος Αμ [- - - υ(υί)]

ὡς ἔργων ἀπαρχήν.

Ἀντήνωρ ἐπ[οίησεν

ὁ Εὐμάρου στ. [- - -]

Ταῦτα ἀναγινώσκονται ἐπὶ τετραγωνικοῦ ἐπιμήκους λίθου ἀποτελοῦντος οἰονεὶ ἄβακα ἐπικράνου δωρικῆς παραστάδος (ἀρ. 4, 4^α, 4^β). Τὰ φύλλα τοῦ κυματίου εἶνε κεχρωματισμένα ἐρυθρῷ καὶ πρασίῳ χρώματι, καὶ ἡ περιφέρεια καὶ ὁ κάλυξ αὐτῶν ὑπόφαιος. Ἐπὶ τῆς ἄνω δὲ ἐπιφανείας τοῦ λίθου ὑπάρχει κοιλότης (ἥς τὸ σχῆμα ἶδε ἐν ἀρ. 4^β) πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀγάλματος.

Ὁ Ἀντήνωρ οὗτος εἶνε ὁ ποιήσας τὰ ἀγάλματα τῶν τυραννοκτόνων, ὃς Ἐρξῆς ἀπήγαγεν εἰς Ἀσίαν. Ὁ πατὴρ δ' αὐτοῦ Εὐμαρος εἶνε πιθανῶς Εὐμαρος ὁ Ἀθηναῖος, ὁ γνωστός ἐκεῖνος τεχνίτης, ὅστις πρῶτος διέκρινεν ἐν τῇ ζωγραφικῇ τὴν παράστασιν τῆς γυναικὸς ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνδρός.

Τὸν γνωστὸν πλέον τύπον ὡς ἀντὶ ὅς ἶδε καὶ ἐν C.I.A. ἀρ. 398.

Ἀρ. 5.

Θεό[δωρ]ος αγ [- - - ἐποίησεν].

Ὁνήσιμος μ' ἀνέθηκεν ἀπαρχὴν

τάθηναίᾳ ὁ Σμικύθου υἱός.

Ταῦτα ἀναγινώσκονται ἐπὶ πλακὸς ἐπιστεφούσης βάθρον ἀγάλματος, οὗ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν, ἔνθα ἴστατο τὸ ἄγαλμα, ἶδε ἐν ἀρ. 5^β. Τὰ τοῦ κυματίου φύλλα εἶνε τὰ μὲν πρασίῳ, τὰ δὲ ἐρυθρῷ χρώματι γεγραμμένα, καὶ ἡ περιφέρεια αὐτῶν ὑπόφαιος.

Εἶνε δὲ καὶ τὰ γράμματα κεχρωματισμένα, τὰ μὲν τοῦ πρώτου στίχου ἐρυθρῷ χρώματι, τὰ δὲ τοῦ δευτέρου πρασίῳ, τὰ δὲ τοῦ τρίτου πάλιν ἐρυθρῷ.

Ὡς πρὸς τὴν γραφὴν δὲ παρατηρητέον κυρίως ὅτι τὸ Σ ἔχει διάφορον τὸ σχῆμα ἐν τῷ πρώτῳ καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις στίχοις.

Ἡ ἀνάγνωσις Θεόδωρος εἶνε βεβαία· διότι ἐν τῷ λίθῳ διακρίνεται ἵχνος τι τοῦ ρ. Εἶνε δὲ καταφανές ὅτι ὁ Θεόδωρος οὗτος εἶνε ὁ τὸ ἄγαλμα ποιήσας τεχνίτης, ἀφ' οὗ τὸ τοῦ ἀναθέτου ὄνομα μνημονεύεται ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ. Βεβαιωθείσης δὲ τῆς γραφῆς Θεόδωρος, δύναται τις εἰς πολλὰς εἰκασίας νὰ προβῇ. Τὸ πρᾶγμα δηλ. ἀναπολεῖ ἡμῖν Θεόδωρον τὸν Σάμιον, τὸν καὶ ἐν Σπάρτῃ, ὡς γνωστὸν, ἐργασθέντα, ὥστε ἀποβλέπων τις καὶ εἰς τὸ σχῆμα τοῦ Σ (τὸ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ) ὅπερ δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι εἶνε ἰωνικὸν (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀρχαιότερον ἀττικὸν Σ) καὶ εἰς τὸ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς εὑρεθὲν ἄγαλμα, τὸ ὑποδηλοῦν οὐχὶ ἀττικὴν ἀλλὰ μᾶλλον νησιωτικὴν τέχνην, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἀποβλέπων τις, λέγω, εἰς ταῦτα θὰ ἐπροσπάθει ἴσως νὰ ταυτίσῃ τὸν τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς Θεόδωρον πρὸς τὸν ἐν Σπάρτῃ ἐργασθέντα ἢ πρὸς ἄλλον τινὰ Θεόδωρον τῆς αὐτῆς ἐν Σάμῳ οἰκογενείας. Ἀλλ' ἡ συζήτησις τοιούτου θέματος καὶ ἀνάπτυξις τοιούτων εἰκασιῶν ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς προκειμένης ἐκθέσεως, σκοπὸν ἐχούσης νὰ καταστήσῃ ἀπλῶς τῷ ἀναγνώστῃ γνωστὰ τὰ σπουδαῖα ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἀρ. 6.

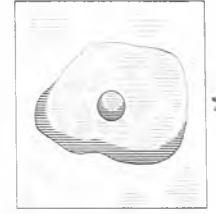
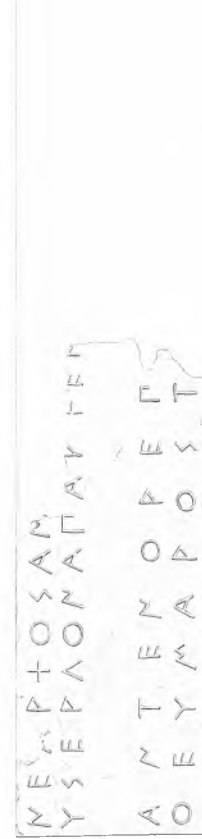
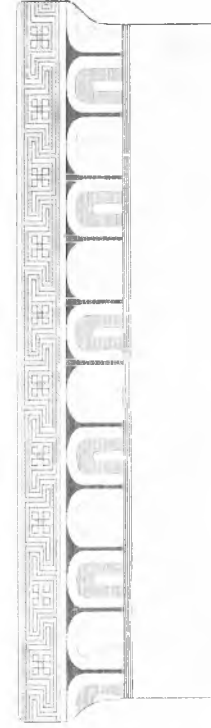
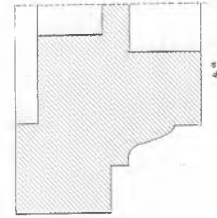
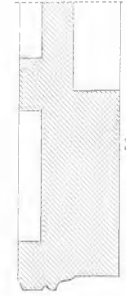
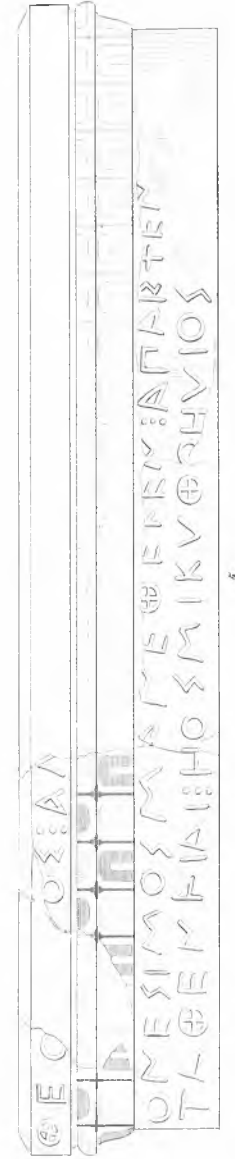
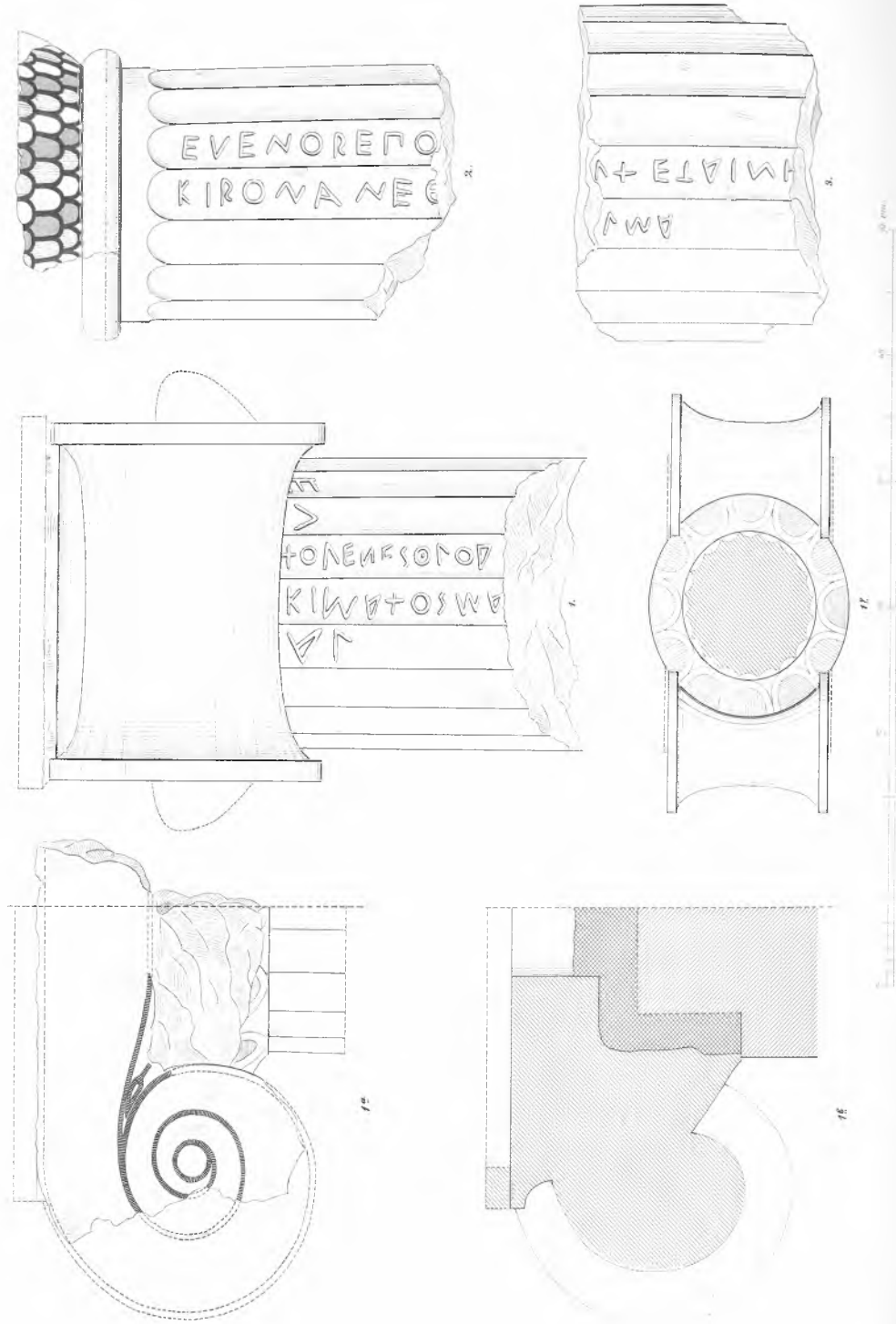
Τεμάχιον πλακὸς ἐπιστεφούσης βάθρον ἀγάλματος (ἀρ. 6 καὶ 6^α), ὃ δημοσιεύομεν ἐνταῦθα διὰ τὸν ἐν αὐτῷ διατηρούμενον χρωματισμόν. Τὰ φύλλα τοῦ κυματίου εἶνε ἐρυθρὰ καὶ κυανᾶ· ἡ περιφέρεια καὶ ὁ κάλυξ αὐτῶν ὑπόφαιος καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν βάσις καστανόχρους. Ἡ βάσις, ἐφ' ἧς ὁ μαϊάνδρος, εἶνε ἐρυθρῷ χρώματι κεχρωσμένη· ὁ μαϊάνδρος δὲ εἶνε κιρρῷ χρώματι γεγραμμένος· τὸ κέντρον ὅμως τῶν τετραγώνων εἶνε πράσινον.

Ἀθήνησι, 1 Μαρτίου 1886.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΝ ΑΓΑΛΜΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΒΑΘΡΑ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ.